

заций : дис. ... док. юрид. наук : 12.00.03 / Молчанов Александр Александрович. – СПб., 2002. – 453 с.\

3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року, зі змінами станом на 11 серпня 2013 року // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.rada.gov.ua

4. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. / за ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецовой, В.В. Луця. - К.: Юрінком Інтер, 2005. - Т. 1.- 832 с.

5. Орлова О.Б. Дееспособность физических лиц в российском гражданском праве: Диссертация канд. юрид. наук. – М., – 2009.

УДК 347

Юридичні науки

СПОСОБИ ЗАХИСТУ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

Гуменюк І.Т.,

студентка юридичного відділення

Галицького коледжу імені В'ячеслава Чорновола

м.Тернопіль, Україна

Поновлення порушеного права є першим спеціальним способом захисту, яким можуть бути захищені майже всі особисті немайнові права, а саме їх поновлення у випадку порушення. Щодо цього способу захисту, то слід зауважити, що він може бути застосований за сукупності таких умов:

а) підставою для цього захисту є порушення особистого немайнового права. Це означає, що у випадку загрози порушення, оспорення, заперечення чи невизнання цей спосіб захисту може бути не застосований.

б) порушення цього права здійснюється з сторони органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, від імені яких виступають відповідні посадові чи службові особи, а також з боку фізичних або юридичних осіб;

в) порушення цих прав відбувається внаслідок рішення, дії або бездіяльності органу державної влади, органу влади Автономної Республіки

Крим, органу місцевого самоврядування, або ж в результаті дії або бездіяльності фізичної або юридичної особи.

Крім того, щоб вважати це порушене право поновленим, вказані уже тут особи, рішеннями, діями чи бездіяльністю яких порушене особисте немайнове право фізичних осіб, повинні самостійно та добровільно вчинити необхідні дії для моментального відновлення зазначеного особистого немайнового права. Використання даного способу може передувати добра воля цих органів та осіб або ж вимога фізичних осіб, особисте немайнове право яких порушене. Звісно, наприклад, коли орган державного управління видав розпорядчий акт, яким порушив право фізичної особи на безпечне для життя та здоров'я (ст. 293 ЦК України), то він зобов'язаний або за власною ініціативою або за зверненням фізичної особи скасувати цей акт та вжити інших можливих заходів щодо негайного відновлення порушеного особистого немайнового права.

Проте слід зауважити, що саме цей спеціальний спосіб захисту підходить для переважної більшості особистих немайнових прав. Зокрема, виняткові немайнові права неможливо захистити за допомогою цього способу. Так, наприклад, у випадку вбивства особи, чим порушується її право на життя (ст. 281 ЦК України), застосування цього способу захисту особистих немайнових прав неможливе.

Труднощі може викликати використання зазначеного права у випадку порушення права на таємницю особистого життя (ст. 301 ЦК України).

Законодавець передбачає також і випадок, коли вказані особи відмовляються від добровільного та негайного поновлення порушених особистих немайнових прав фізичних осіб. Якраз тому у випадку, коли відповідні органи чи особи, які порушили особисті немайнові права, не вчиняють дії, необхідні для негайного поновлення порушеного права фізичної особи, то особа має право звернутись до суду з вимогою постановити рішення щодо поновлення її порушеного права.

Крім цього, фізична особа може також вимагати відшкодування моральної шкоди, яка завдана порушенням цього права.

Спростування недостовірної інформації. Відповідно Ст. 277 ЦК регламентує два доволі поширених способи захисту особистих немайнових прав:

1) право на відповідь.

2) право на спростування неправдивої інформації;

Право на відповідь – це право на висвітлення власної точки зору щодо поширеної інформації та обставин порушення особистого немайнового права. Пр

Суттєвою відмінність між відповіддю та спростуванням полягає у тому, що:

-відповідь передбачає внесення пояснення щодо поширених відомостей, тоді як спростування зводиться до визнання попередньо поширених відомостей неправдивими;

-відповідь здійснюється особою, щодо якої були поширені відомості, або членами її сім'ї, тоді як спростування – лише особою, яка поширила ці неправдиві відомості. У випадках, коли поширювачем неправдивої інформації є посадова чи службова особа при виконанні своїх посадових (службових) обов'язків, то спростовувати цю інформацію повинна юридична особа, у якій вона працює.

Щодо право на відповідь та право на спростування неправдивої інформації щодо особи, яка померла, належить членам її сім'ї, близьким родичам, а також іншим заінтересованим особам (ч. 2 ст. 277 ЦК України).

З приводу права особи на відповідь, то при його використанні з'являється така проблема, як відсутність відповідальності за відмову у реалізації цього права. Кодекс України про адміністративні правопорушення встановлює відповідальність за ненадання можливості оприлюднити відповідь лише щодо інформації, поширеної стосовно суб'єкта виборчого процесу (ст. 212-11 КУпАП). А саме під захистом держави знаходиться лише суб'єкт виборчого процесу. За відмову оприлюднити відповідь на вимогу інших осіб поширювач інформації відповідальності не несе.

Під поняттям на спростування мається на увазі право вимагати від особи, яка порушила особисте немайнове право фізичних осіб шляхом поширення недостовірної інформації, визнання цієї інформації неправдивою у формі, яка є ідентичною чи адекватною до форми поширення неправдивої інформації.

Правом на спростування та правом на відповідь уповноважені фізичні особи, на яких поширені неправдива інформація, що порушує їх особисті

немайнові права. Однак фізична особа має також право вимагати спростування неправдивої інформації тільки, коли вона поширена стосовно членів її сім'ї. Заодно поширення неправдивої інформації стосовно членів сім'ї фізичної особи повинно порушувати особисті немайнові права саме цієї фізичної особи, а не членів її сім'ї. Так, до наприклад, коли поширюється недостовірна інформація про те, що фізична особа походить від іншого батька, то вона має право вимагати спростування цієї інформації не тому, що вона порушує право на повагу до честі та гідності батька, а тому, що нею опосередковано порушується право саме даної фізичної особи на сім'ю та на ім'я. А вже батько цієї особи має право вимагати спростування тому, що ця інформація порушує його право на повагу до честі та гідності самостійно, оскільки особа має право здійснювати особисті немайнові права, в тому числі і право на захист цих прав самостійно, окрім випадків, що передбачені в законі (ст. 272 ЦК).

Коли неправдива інформація порушує особисті немайнові права померлих осіб, то правом на спростування та правом на відповідь наділяються члени її сім'ї, близькі родичі та інші заінтересовані особи.

Підставою появи права на спростування та права на відповідь є правопорушення. Однак виникає таке право за наявності сукупності таких умов:

а) поширення інформації, тобто доведення її до відома третьої особи будь-яким способом, за умови здатності сприйняття останньою її змісту. Крім цього не має значення форма поширення інформації (вербальна, письмова, за допомогою міміки, жестів, конклюдентних дій, творів мистецтва тощо), головне, щоб ця інформація була сприйнята іншими (третіми) особами. А тому не вважається поширенням інформації повідомлення її особі, якої вона стосується;

б) інформації про особу, тобто з якої можна було б точно встановити, що вона відноситься до конкретної особи, чи, хоча б, ця особа включається до вузького кола осіб, яких ця інформація стосується (наприклад, інформація про те, що у певній невеликій крамниці обраховують покупців порушує особисті немайнові права всіх її продавців). Окрім цього слід зауважити, що для ідентифікації особи не обов'язково вказувати на її прізвище, ім'я та по батькові,

номер і серію паспорта, місце проживання та інші ідентифікуючі дані. Для того, щоб інформація стосувалась конкретної особи, потрібно вказати лише певні ознаки, які достатні для точного виокремлення цієї особи серед інших. Наприклад, вказівка на те, що фельдшер певного села бере хабарі, ідентифікує набагато точніше, аніж вказівка на те, що громадянин Іванов Іван Іванович з Москви вчинив розбійний напад;

в) інформації неправдивої, тобто такої, що не відповідає дійсності чи викладена неправдиво. Це означає, що правдива інформація, навіть у випадку, коли вона порушує особисті немайнові права фізичних осіб, не може бути спростована ними. У цьому випадку можна застосувати інші способи захисту, наприклад, відшкодування майнової та/або немайнової шкоди, але не спростування. Крім цього, ЦК вводить презумпцію добропорядності, а це означає, що будь-яку негативну інформацію, яка поширена про особу, слід вважати неправдивою, якщо тільки той, хто її поширив, не доведе протилежного;

г) інформації, яка порушує особисті немайнові права, тобто дана інформація повинна або завдавати шкоди відповідним особистим немайновим благам, або якимось іншим чином перешкоджати особі у повному та своєчасному здійсненні свого особистого немайнового права, наприклад, створювати загрозу для його порушення, оспорювати його чи не визнавати взагалі.

Однією особливістю даного правопорушення є те, що у випадку спростування поширеної неправдивої інформації, яка порушує особисті немайнові права фізичних осіб, вина особи поширювача не враховується. Спростування повинна здійснювати особа, яка поширила недостовірну інформацію. Саме це і відрізняє даний спосіб захисту особистих немайнових прав від права на відповідь, яка вчиняється особою, стосовно якої була поширена інформація, або ж іншими заінтересованими особами.

У випадку, коли неправдива інформація, що порушує особисті немайнові права фізичних осіб була поширена декількома особами, то ці особи повинні спростувати її солідарне (наприклад, автор інформації та засіб масової інформації, який зробив відповідну публікацію). Якщо неправдива інформація була поширена

посадовими або службовими особами при виконанні ними своїх посадових (службових) обов'язків, то обов'язок спростувати поширену інформацію покладається на юридичну особу, в якій вона працює.

Спростування здійснюється, зазвичай, у такий самий спосіб, у який була поширена неправдива інформація. У випадках, коли спростування неможливо чи недоцільно провести в такий самий спосіб, то воно повинно проходити в адекватній (максимально наближеній) формі, з урахуванням того, що спростування повинно бути ефективне, тобто охопити максимальну кількість реципієнтів, що сприйняли попереднє поширення інформації. Так, наприклад, коли недостовірна інформація, яка порушує особисті немайнові права фізичних осіб була поширена на загальних зборах акціонерного товариства, яке припинило свою діяльність, то альтернативним способом можна визнати поштове повідомлення колишніх акціонерів про спростування даної інформації за рахунок поширювача.

Винятковий порядок спростування недостовірної інформації передбачений для випадків, коли ця інформація набула поширення через документ, який прийняла (видала) юридична особа. У даному випадку документ, який містить в собі таку недостовірну інформацію, що порочить особисті немайнові права фізичних осіб, має бути відкликаний.

Коли ж особисті немайнові права порушено внаслідок поширення недостовірної інформації в засобах масової інформації, то порядок спростування цієї інформації визначається спеціальним законом. Саме тому в кожному з цих випадків слід користуватися загальними положеннями про спростування, тобто, що воно повинно проводитись у тому ж ЗМІ. Однак у випадку, коли спростування в тому ж засобі масової інформації є неможливим внаслідок припинення його діяльності, то воно повинно бути оприлюдненим в іншому засобі масової інформації за рахунок особи, яка поширила недостовірну інформацію.

Строк позовної давності з вимогою спростувати неправдиву інформацію, що поміщена у засобах масової інформації, встановлюється в один рік з моменту поміщення цих відомостей у засобах масової інформації або від дня, коли особа довідалася чи могла довідатися про ці відомості (п.2 ч.2 ст.258 ЦК).

Заборона поширення інформації, якої порушують особисті немайнові права. Також поширенням засобом захисту особистих немайнових прав фізичної особи є заборона поширення інформації, якою порушуються особисті немайнові права. Зміст застосування даного способу зводиться до того, що у моменті порушення особистого немайнового права особа має права вимагати припинити поширення інформації, якою здійснюється це порушення.

Розмежування заборони поширення інформації, якою порушуються особисті немайнові права, від спростування недостовірної інформації полягає не лише в меті застосування цих способів, але й в тому, що заборона поширення інформації може бути використана і у випадку поширення інформації, незалежно від того, чи вона є недостовірною, чи абсолютно правдивою. Головним для застосування цього способу захисту є те, що ця інформація порушує особисті немайнові права фізичних осіб, і тому він може бути застосований навіть у випадку дифамації (поширення правдивої інформації, яка порочить честь та гідність фізичної особи, наприклад, про те, що особа хвора на СНІД).

Даний засіб захисту орієнтований лише на застосування до масових поширень інформації, якою порушуються особисті немайнові права. До таких масових поширень ЦК відносить публікації в газетах, книгах, розміщення цієї інформації в кінофільмах, телепередачах тощо.

Враховуючи стадійність у поширенні інформації, ЦК виділяє два підвиди даного способу захисту з різними правовими наслідками його застосування:

а) у випадку, коли особисте немайнове право фізичної особи порушене у газеті, книзі, кінофільмі, телепередачі тощо, які готуються до випуску у світ, то вважається, що ця інформація зазнала поширення в межах осіб, які ведуть ці підготовчі роботи. І тому, зважаючи на невелику зону поширення інформації, суд може заборонити випуск зазначених друкованих видань чи кінопродукції та телевізійної продукції у світ до усунення порушення особистого немайнового прав. Так, наприклад, коли в передачі поширені відомості, які розкривають таємницю особистого життя, то фізична особа, особисте немайнове право якої порушене, дізнавшись про це, має право вимагати демонтувати запис цієї передачі

перед випуском її в ефір. Однак слід зауважити, що не завжди застосування цього способу захисту може бути не вигідним в майновому плані порушнику цього права. В окремих випадках ЦК встановлює також і покладення певних негативних наслідків на особу, особисті немайнові права якої порушуються. Так, наприклад, коли фізична особа знялась за власною згодою на фото-, кіно-, теле- чи відео-плівку, то вона може вимагати припинення їх публічного показу в тій частині, в якій це стосується її особистого життя тільки за умови покриття всіх витрат, пов'язаних з демонтажем виставки чи запису (див. коментар до ст. 307 ЦК);

б) у випадку, коли особисте немайнове право фізичної особи порушене у газеті, книзі, кінофільмі, телепередачі тощо, які випущені у світ, то вважається, що ця інформація набула широкого поширення, яке доволі важко піддається контролю. А тому в цьому випадку суд може вдаватися до двох способів захисту. Так за умови, що поширення вказаної продукції в світ є незначним, і переважна більшість її контрольована, наприклад, коли випустили тираж книги, і в продаж пішла тільки незначна частина накладу, то в цьому випадку суд має право заборонити (припинити) їх розповсюдження до усунення цього порушення. Але бувають випадки, коли усунення цього порушення фактично неможливо, то в цьому випадку суд може постановити рішення, за яким зобов'язати вилучити тираж газети, книги тощо з метою його знищення.

Окрім, як правило, у випадку, коли зазначені носії інформації виходять у світ, то вже доволі важко відстежувати їх переміщення, а особливо це стосується газет, які реалізуються в роздріб, кінофільмів, телепередач, інформації, яка поширюється через комп'ютерну мережу Internet;. Тому доцільно застосовувати даний спосіб захисту у сукупності з іншими, наприклад, спростуванням, відшкодуванням майнової та/ або моральної шкоди тощо\

Література:

1. Слипченко С. А. Некоторые аспекты методологии исследования личных неимущественных прав / С. А. Слипченко // Проблеми цивільного права та процесу : матеріали наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті проф. О. А. Пушкіна (22 травня 2010 р.). –Х. : Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2010. – С. 49–52.

2. Спасибо-Фатеева И. В. Парные права или еще одна попытка разобраться с личными неимущественными правами, сопоставить их с имущественными правами и раскрыть значимость категории «парные права» и их виды / И. В. Спасибо-Фатеева // Актуальные проблемы гражданского права (личные неимущественные права: проблемы теории и практики применения) : сб. статей и иных материалов / под ред. Р. А. Стефанчука. – К. : Юринком Интер, 2010. – С. 139–165.

3. Стефанчук Р. А. Методологические проблемы системы личных неимущественных прав физических лиц / Р. А. Стефанчук // Актуальные проблемы гражданского права (личные неимущественные права: проблемы теории и практики применения) : сб. статей и иных материалов / под ред. Р. А. Стефанчука. – К. : Юринком Интер, 2010. – С. 170–192.

4. Стефанчук Р. О. Особисті немайнові права фізичних осіб у цивільному праві (поняття, зміст, система, особливості здійснення та захисту) : монографія / Р. А. Стефанчук. – Хмельницький : Хмельницьк. ун-т управл. та права, 2007. – 626 с

УДК 347

Юридичні науки

ОСОБЛИВОСТІ ДОГОВОРУ ТРАНСПОРТНОГО ЕКСПЕДИРУВАННЯ

Гусар Л.В.

*Студентка юридичного відділення
Галицький коледж імені В. Чорновола
м. Тернопіль, Україна*

Особливим видом договір перевезення за Цивільним кодексом є договір транспортного експедирування. Згідно зі ст. 929 ЦК - «За договором транспортного експедирування одна сторона (експедитор) зобов'язується за плату і за рахунок другої сторони (клієнта) виконати або організувати виконання визначених договором послуг, пов'язаних з перевезенням вантажу» [ЦК ст. 929] [3].

Можна визначити, що за даним договором надаються транспортно-експедиторські послуги, які безпосередньо пов'язані з організацією та/або забезпеченням перевезень експортного, імпортного, транзитного, або іншого